

Zapraszamy do zwiedzania wystawy. Na początek proponujemy przeczytanie krótkiego słownika terminów, które mogą okazać się przydatne przy oglądaniu wystawy oraz rozwiązywaniu zadań. Mamy nadzieję, że pytania i ćwiczenia pomogą lepiej poznać dzieła prezentowane na wystawie „KoLekcja w Królikarni”.

ABSTRAKCYJNA SZTUKA

Sztuka nieprzedstawiająca świata rozpoznawalnych przedmiotów, oderwana od obrazowania rzeczywistości.

ALEGORIA

Obrazowe przedstawienie abstrakcyjnego pojęcia, ukazanego pod postacią ludzką, zwierzęcą bądź w formie grupy figuralnej, której postacię poprzez swe cechy, atrybuty, stroje, pozy, gesty i zachowania oznaczają określoną sytuację, będącą tematem uogólnienia.

EMBLEMAT

Wykształcona w XVI wieku figura literacko-obrazowa, złożona z sentencji, zamieszczonej poniżej ryciny oraz umieszczonego pod nią wiersza.

Druk edukacyjny dla dorosłych i młodzieży towarzyszący wystawie

KoLekcja w Królikarni

FAKTURA

Sposób kształtowania powierzchni dzieła malarskiego, graficznego, rzeźby, przedmiotu rzemiosła artystycznego, zależny od charakteru tworzywa, techniki i narzędzi oraz właściwości stylu indywidualnego twórcy.

GRAFIKA

Jeden z podstawowych działów sztuk plastycznych, obejmujący techniki warsztatowe pozwalające na powielanie rysunku na papierze lub tkaninie z uprzednio przygotowanej formy druku (płyty miedzianej, klocka drzeworytniczego i in.).

HISTORYCZNE PRZEDSTAWIENIE (STORIA)

W dawnej teorii sztuki przedstawienie tematu religijnego, mitologicznego, wziętego z historii lub z literatury. W tym sensie historia była tematem narracyjnym (co różni ją od alegorii), bądź w zakresie tematyki religijnej przedstawieniem kultowym lub dewocyjnym.

IMPAST

Stosowane w malarstwie (gł. olejnym) natożenie farby pędzlem lub szpachlą o wyraźnej wypukłości.

KOMPOZYCJA

Sposób powiązania elementów formalnych dzieła (linii, brył, płaszczyzn, plam barwnych, rozłożeń światła i cienia), tak aby tworzyły całość zgodną z intencją twórcy.

KOPIA

Naśladowcze wykonanie dzieła sztuki przez innego artystę niż twórca oryginału.

LASERUNEK

Przeźroczysta warstwa farby, położona na powierzchni obrazu, budująca subtelne efekty kolorystyczne i przejścia światłocieniowe.

MARTWA NATURA

Przedstawienie plastyczne, gł. malarskie, wszelkiego rodzaju przedmiotów, przeważnie użytkowych, często naczyń kuchennych i stołowych, owoców, kwiatów, zabitych – rzadziej żywych – zwierząt, broni, artykułów spożywczych, skomponowanych w grupy dające możliwość efektowych zestawień kolorystycznych i gry światła.

PEJZAŻ (KRAJOBRAZ)

Gatunek obejmujący przedstawienie widoków natury lub miasta.

PERSPEKTYWA

Umiejętność ukazywania trójwymiarowych przedmiotów na płaszczyźnie, zgodnie z prawami widzenia.

PORTRET

Przedstawienie malarskie, rzeźbiarskie, graficzne lub rysunkowe wyglądu konkretnego człowieka.

REPLIKA

Powtórzenie dzieła sztuki wykonane przez twórcę oryginału lub w jego pracowni (replika warsztatowa).

RODZAJOWE PRZEDSTAWIENIE

Przedstawienie sceny z życia codziennego, również sceny związane ze zwyczajami lub obrzędami, a także z życiem towarzyskim.

RYSUNEK

Dziedzina sztuk plastycznych, w której wypowiedź artystyczną stanowi dzieło, wykonane głównie na papierze – ołówkiem, kredką, węglem, piórem, pędzelkiem.

SYMBOL

W sztukach plastycznych umowny znak posługujący się przedstawieniem konkretnego przedmiotu stanowiący odpowiednik określonej związanej treści pojęciowej (gołąb = pokój). W różnych epokach mogą zmieniać się treści, które dany symbol wyraża. Symbole bardzo często bywają wieloznaczne.

VANITAS

W sztukach plastycznych motywy mówiące o przemijaniu i śmierci (czaszka, klepsydra, instrument muzyczny, drobne owady, kwiaty).

ĆWICZENIE 1

GRAFIKA jest jednym z podstawowych działów sztuk plastycznych. Odbitki graficzne można powielać z tej samej płyty lub klocka drzeworytniczego i każda z nich jest oryginałem. Grafika może być indywidualną, artystyczną kreacją lub pełnić funkcje reprodukcyjne.

Pośród grafik prezentowanych w pierwszej sali wskaż przykłady:

- grafiki artystycznej** zwanej też warsztatową, autorską (artysta własnoręcznie wykonuje szkic i przenosi rysunek na płytę)
- grafiki reprodukcyjnej** (rytownik opracowuje płytę na podstawie dzieła innego artysty)
- odbitek stanowych** (odbitki wykonane z jednej płyty na różnych etapach rytowania)

ĆWICZENIE 2

Przyjrzyj się uważnie KOMPOZYCJI obrazu Francesca Bissola, *Mistyczne zaślubiny św. Katarzyny*. Święci ukazani w rzędzie ujęci są w półpostaci. Pośrodku znajduje się Madonna znacznie wyższa od pozostałych. Jest to przykład kompozycji centralnej, harmonijnie zrównoważonej, charakterystycznej dla sztuki dojrzałego renesansu. Schemat kompozycyjny jest ściśle związany z tematyką dzieła. Przyczynia się do uporządkowania kompozycji i wydobywania treści (np. podkreślenia ważności danej postaci). Schemat kompozycyjny może opierać się również na przecinających się osiach lub linii skośnej, czyli diagonalnej, która dynamizuje kompozycję.

Narysuj schemat kompozycyjny do wymienionych dzieł:

- Jean Pierre Norblin de la Gourdain, *Ecce Homo*, 1780–1800
- Józef Simmler, *Śmierć Barbary Radziwiłłówny*, REPLIKA, 1860

ĆWICZENIE 3

Dzięki PERSPEKTYWIE przedstawienie malarskie staje się podobne do trójwymiarowej rzeczywistości. Zasady perspektywy geometrycznej (zwanej inaczej linearną lub zbieżną) zostały sformułowane w epoce renesansu. W zależności od położenia punktu widzenia względem płaszczyzny obrazu wyróżnia się:

- perspektywę żabią** – punkt widzenia jest bardzo nisko
- perspektywę z lotu ptaka** – punkt widzenia jest wysoko
- perspektywę boczną** – widok z boku
- perspektywę ukośną** – gdy punkt zbiegu linii perspektywy jest przesunięty w bok na linii horyzontu

Pośród PEJZAŻY prezentowanych na wystawie, wskaż i nazwij różne rodzaje perspektywy geometrycznej.

Wielu nowoczesnych artystów odeszło od przedstawiania rzeczywistości w świat ABSTRAKCJI. Jednak nie znaczy to, że przestał interesować ich problem ukazywania trójwymiarowej przestrzeni na płaszczyźnie.

Odnajdź pośród kompozycji abstrakcyjnych prezentowanych w drugiej sali taką, w której można dostrzec wyraźny układ wypukłych i cofających się płaszczyzn (uzyskanych za pomocą kontrastów kolorystycznych, światłocieniowych, fakturalnych).

ĆWICZENIE 4

Praca Oskara Dawickiego *Koniec świata przez pomyłkę (Armagedon)*. *Nekrologi* z 2004 roku podejmuje tradycyjny w sztuce temat przemijania (VANITAS), odnosząc go do współczesnych realiów świata mass-mediów i popkultury. Jest to przykład sztuki, która w sposób krytyczny reaguje na otaczającą nas rzeczywistość. Przywołuje osobiste skojarzenia, prowokuje do stawiania pytań.

Zachęcamy do wejścia w dialog z tą pracą. Pomocą niech będą następujące hasła i pytania:

- kronika zapowiedzianej śmierci
- obecność i nieobecność
- rzeczywistość mediów
- przestrzeń publiczna
- metafizyka

Z jakimi znanymi postaciami kojarzą Ci się nazwiska na klepsydrach?

Czy są to osoby obecnie żyjące? Czy żyły w chwili powstania pracy w 2004 roku?

Czy w związku z tym od 2004 roku odbiór tej pracy uległ zmianie?

W jaki sposób media mówią o śmierci?

Jak reagują na śmierć kogoś anonimowego, a jak na śmierć osoby znanej?

Jak dawniej docierała do ludzi informacja o czyjejs śmierci?

ĆWICZENIE 5

Przyjrzyj się uważnie **MARTWYM NATUROM**:

Jacques-Charles Oudry, *Martwe ptaki (Drozd i kwiczoł)*, 1768

kontrastowe zestawienia barw

oraz *Martwy zając*, 1768

Romuald Kamil Witkowski, *Banany*, 1933

gładka powierzchnia obrazu

uproszczone formy

Przyporządkuj określenia do obrazów:

stonowana kolorystyka

impasty

gruba wyrazista FAKTURA

płaska plama barwna

KOMPOZYCJA o osiach wielokierunkowych (dynamiczna)

w kompozycji dominują linie pionowe (statyczna)

LASERUNKI

szczegółowo odtworzona rzeczywistość

ĆWICZENIE 6

SCENY RODZAJOWE powstałe w XVII wieku często zawierają przesłanie moralizatorskie. Niekiedy można je odczytywać na zasadzie rebusów. Jednak nie jest to łatwe, ponieważ poszczególne elementy kompozycji często można interpretować na różne sposoby. W poznaniu treści tych dzieł pomaga znajomość Biblii, EMBLEMATÓW i przysłów używanych w XVII-wiecznej Holandii.

Przyjrzyj się uważnie obrazowi Pietra Coddego *Kobieta przed lustrem* i spróbuj odnaleźć **SYMBOLICZNE** znaczenie następujących elementów tej kompozycji:

kobieta przed lustrem –

czesząca się kobieta –

viola –

łóżko z baldachimem –

promień światła słonecznego wpadający przez okno –

Pomocą w interpretacji niech będą poniższe teksty.

Teraz widzimy jakby w zwierciadle, niejasno; wtedy zaś [zobaczymy] twarz w twarz. Teraz poznaję po części, wtedy zaś poznam tak, jak i zostałem poznany. (1 Kor 13,12)

*Czesz swoje wykoślawione serce i zdziczałe myśli, a czyń tak by wszędzie czysty grunt uzyskać; ponieważ ten, którego słowa i serce istotnie są wyczyszczone, gdy czesze często, czesze się bez bólu... (Jacob Cats, *Spiegel van den ouden ende nieuwen tijd*, Dordrecht 1635 – zbiór przysłów)*

Niejedno cnotliwe serce odrzuca od siebie napory świata, lecz na światło słowa Bożego w żaden sposób się nie zamknie. (Roemer Visscher, *Sinnepoppen*, Amsterdam 1614 – zbiór emblematów z komentarzami)

ĆWICZENIE 7

Henryk Stażewski, *Pantofle domowe*, przed 1988

Jak myślisz dlaczego te kapcie są w gablocie na wystawie?

Zaznacz odpowiedzi, które są Twoim zdaniem mogą być poprawne:

- dziełem sztuki może być wszystko, wystarczy, że artysta to wybierze
- autor wystawy zrobił żart i przyniósł swoje kapcie
- artysta wykorzystał swoje kapcie do stworzenia dzieła sztuki (pomalował je)
- są to kapcie na zmianę, jeżeli ktoś ma brudne buty
- są to kapcie Dyrektora Muzeum Narodowego w Warszawie i dlatego są na wystawie
- artysta sam je zaprojektował i wykonał od początku do końca
- w muzeum muszą być kapcie

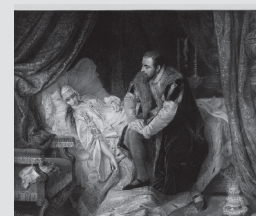
ODPOWIEDZI:

Ćwiczenie 1

Grafika artystyczna – Jean Pierre Norblin de la Gourdain, *Ecce Homo*, 1780–1800

Grafika reprodukcyjna – grafika wykonana według obrazu Józefa Simmlera, *Śmierć Barbary Radziwiłłówny*

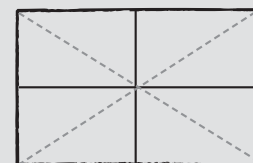
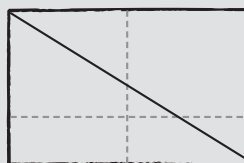
Odbitki stanowe – Feliks Stanisław Jasiński według Jana van Eycka, *Portret mężczyzny w zawoju*, 1897–1902

Ćwiczenie 2

Jean Pierre Norblin de la Gourdain, *Ecce Homo*, 1780–1800

Józef Simmler, *Śmierć Barbary Radziwiłłówny*, replika, 1860

Ćwiczenie 3

Sztuka współczesna nie daje jednoznacznych interpretacji i gotowych recept. To od nas zależy, jakie odpowiedzi damy na problemy i pytania, które dostrzeżemy w tych dziełach.

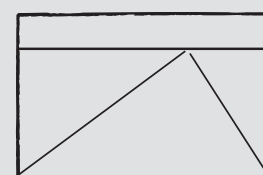
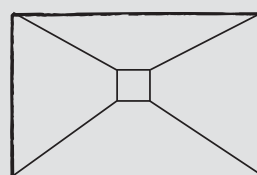
Oskar Dawicki uwzględnił w swojej pracy jedynie osoby żyjące w dniu jej powstania, czyli 14 czerwca 2004 roku.

Od tamtego czasu niektórzy z nich zmarli i informowały o tym media. Wspomnienie tych chwil powoduje z biegiem czasu nawarstwianie się sensu tej kreacji artystycznej.

Ćwiczenie 4

Józef Pankiewicz, *Ulica w Madrycie*, 1816–1818 – perspektywa z lotu ptaka

Julian Fałat, *Pejzaż zimowy z rzeką i ptakiem*, 1913 – perspektywa z lotu ptaka, ukośna

Kompozycja abstrakcyjna Victora Vasarely'ego należącego do głównych przedstawicieli Op-artu.

Op-art – kierunek sztuki abstrakcyjnej wykorzystujący w swej praktyce zjawiska optyczne. Artystów z nim związanych interesowały złudzenia optyczne, falowanie, migotanie, pulsowanie płaszczyzn i układów kompozycyjnych, związanych z fizjologicznymi właściwościami oka ludzkiego.

Ćwiczenie 5

Jacques-Charles Oudry, *Martwe ptaki (Drozd i kwiczoł)*, 1768 oraz *Martwy zając*, 1768

stonowana kolorystyka, laserunki, szczegółowo odtworzona rzeczywistość, gładka powierzchnia obrazu, w kompozycji dominują linie pionowe (statyczna)

Romuald Kamil Witkowski, *Banany*, 1933

kontrastowe zestawienia barw, płaska plama barwna, impasty, uproszczone formy, gruba wyrazista faktura, kompozycja o osiach wielokierunkowych (dynamiczna)

Ćwiczenie 6

czesząca się kobieta – potrzeba oczyszczenia duszy z grzechów

kobieta przed lustrem – poznanie samego siebie konieczne do nawrócenia

viola – ulotność muzyki, przemijalność bogactw, vanitas

łóżko z baldachimem – miłość cielesna, zmysłowość, rozpusta

promień światła słonecznego wpadający przez okno – światło słowa Bożego

Pouczającą treść obrazu Coddego można streścić w słowach: dla chrześcijanina konieczne są trzy rzeczy: uwolnienie się od grzechów, ich unikanie i kontemplacyjny sposób życia zapewniający zrozumienie nauki Boga. (*Ars emblematica. Ukryte znaczenia w malarstwie holenderskim XVII w.*, katalog wystawy, Muzeum Narodowe w Warszawie 1981)

Ćwiczenie 7

dziełem sztuki może być wszystko, wystarczy, że artysta to wybierze

artysta wykorzystał swoje kapcie do stworzenia dzieła sztuki (pomalował je)

Wszystkie definicje terminów plastycznych i kierunków artystycznych pochodzą ze *Słownika terminologicznego sztuk pięknych*, wydanie nowe, Warszawa 1996.